

Fier-gazet

Dat elke regio een schat aan erfgoed bezit, is alom geweten. Maar dat gemeentes ook bruisen van niet-tastbaar of immaterieel erfgoed is vaak nog een onontdekt gegeven. Deze gebruiken, kennis en praktijken met wortels in het verleden worden er dagdagelijks beleefd en gekoesterd. En vooral ook doorgegeven van de ene inwoner op de volgende.

Voor deze rubriek van Heemkunde Vlaanderen en tapis plein vzw zet een heemkundige of erfgoedvrijwilliger fier het immaterieel erfgoed in zijn eigen gemeente in de kijker. Leven en beleven met wortels in het verleden en een blik op de toekomst staan centraal.

Zin om zelf in deze rubriek te verschijnen? Mail naar daphne.maes@heemkunde-vlaanderen.be.

WAARVOOR WIJ IN DE WIJDE REGIO BEKEND STAAN:

De bedevaart naar Halle

Tijdens de meimaand (Mariamaand) heerst er in Halle altijd een gezellige drukte door de drommen pelgrims die van heinde en verre naar de *Onze-Lieve-Vrouwebasiliek* komen afgezakt om de miraculeuze *Zwarte Madonna* te aanbidden. Sommige groepen tellen wel meer dan 100 deelnemers. Ze komen te voet uit plaatsen als Wielsbeke, Deerlijk, Vichte, Anzegem, Beveren-Leie, Heestert en Oostrozebeke. Meestal hebben de pelgrims er meer dan een dagmars op zitten wanneer de klokken van de kapel op de Wolvendries hen welkom heten en ze op de zuidelijke rand van de Zennevallei hun eerste blik werpen op de lager gelegen basiliektoren. Eenmaal op de Grote Markt aangekomen vloeien er bij velen spontane tranen van geluk omdat ze hun bestemming bereikt hebben.

© Felix Merckx

De populariteit van de Zennestad als bedevaartsoord gaat terug tot de 13de eeuw. Dat maakt de Mariabedevaart naar Halle één van de oudste van West-Europa. De schenking van het Mariabeeld aan Halle door het gravenhuis van Henegouwen (1267), en de daaropvolgende erkenningen van de Halse Mariaverering door de bul van Avignon (1335) en de oprichting

van de Broederschap van Onze-Lieve-Vrouw (1344) droegen ertoe bij dat de bedevaart in de late middeleeuwen een hoge vlucht nam.

Op 1 september 2013 werd de Broederschap – die de laatste decennia stilletjes uitgedoofd was – plechtig heropgericht. De Broederschap behartigt de promotie en bescherming van de devotie van de zwarte Lieve Vrouw van Halle in al haar facetten, waaronder de bedevaart en de processie.

→ www.mariaprocesie.be/broederschap

HEEMPROFIEL – HEEMPROFIEL – HEEMPROFIEL

DEZE EDITIE KONINKLIJKE GESCHIED- EN OUDHEIDKUNDIGE KRING VAN HALLE (KGOKH)

Reporters ter plaatse:

Jurgen Vandebotermet (voorzitter), Dirk Vandenplas (ondervoorzitter en penningmeester, deskundige Lembeek), André Vancutsem (secretaris), Christian Lerinckx (verantwoordelijke ledenadministratie), Annelies De Laender (medewerker bibliotheek, archief en educatie), Rudolf Verleyen (deskundige Buizingen)

Locatie(s): stad Halle (incl. parochies Sint-Rochus, Essenbeek en Breedhout), met deelgemeenten Buizingen en Lembeek

Meest verrassende ontdekking van dit onderzoek:

“Opvallend is dat bijna al het levend immaterieel cultureel erfgoed in Halle dat teruggaat tot vóór WO II, rond twee thema’s clustert: het religieuze (Mariadevotie, bedevaart, processies en ommegangen, beiaardconcerten en religieuze muziek ...) en het feestelijke (carnaval, eten en drinken, feestmuziek, toneel ...). De Hallenaar blijkt een vrome feestvierder, met op de rechterschouder een engeltje en op de linker een duiveltje, dat elk om beurt de bovenhand haalt.”

www.hallensia.be/blog
www.facebook.com/Hallensia
info@hallensia.be

ALOMTEGENWOORDIG
DIALECTWOORD

SNOTTEBEL

(boshyacint)

ONZE AMBACHTEN – TOEKOMST VERZEKERD!

Lembeek was in de 19de eeuw in gans België bekend voor zijn jeneverstokerijen, Halle tot ver in de 20ste voor zijn mouterijen en bierbrouwerijen. De jeneverstokerijen en mouterijen zijn intussen (lang) verleden tijd, maar het ambachtelijk brouwen van artisaanaal bier heeft de laatste decennia opnieuw een hoge vlucht genomen.

In de vroege Middeleeuwen was Lembeek een twistgebied tussen het graafschap Henegouwen en het hertogdom Brabant en op het einde van de 11de eeuw zelfs de inzet van een heuse oorlog. Om een einde te stellen aan het conflict werd Lembeek een vrijgebied *enkel afhankelijk van God en de zon*. De inwoners genoten bijzondere voorrechten, zoals de vrijstelling van accijns- en tolrechten. De jeneverstokerijen tierden er dan ook welig en de laatste stokerijen verdwenen pas op het einde van de 19de eeuw.

© Dirk Vandemplas

Nog in Lembeek zette *self made* brouwer Frank Boon in 1975 zijn eerste schuchtere stappen in de brouwerswereld. Zijn missie: lambiek, geuze en kriel, de streekbieren van spontane gisting uit Brussel en omgeving, nieuw leven inblazen. Het leek toen nog een gek idee, maar mede dankzij de internationale belangstelling van o.m. *beer hunter* Michael Jackson (niet te verwarren met de gelijknamige popster) plaatste Frank Boon de vergeten bieren uit de Zennevallei opnieuw en met eclatant succes op de wereldkaart.

Hij luidde hiermee ook een nieuwe trend in, die van het artisanale brouwen, wat in Noord-Amerika zelfs uitgroeide tot een heuse rage: de micro breweries. Het feit dat de Belgische biercultuur in 2016 door de Unesco op de Representatieve lijst van het immaterieel cultureel erfgoed werd opgenomen, is mede aan de inspanningen van brouwers als Frank te danken. Intussen leerde Frank zijn oudste zoon, Jos, alle geheimen van het ambacht. De toekomst van de Lembeekse streekbieren is verzekerd! → www.boon.be

In Buizingen is het brouwerij en café Den Herberg die sinds 2008 het landschap van de ambachtelijk gebrouwen bieren is komen verrijken. Je kan er vier soorten bier proeven die, ondanks hun eerder lage alcoholgraad, een rijke en volle smaak ontwikkelen doordat ze op de fles hergisten.

→ www.denherberg.be

Wie of wat men hier in ere houdt:

In Halle viert men al carnaval sinds de middeleeuwen, het zogenaamde Vastelavond. Sinds 1905, met de oprichting van *Hal Attractions*, wordt het carnavalsgebeuren in de stad officieel georganiseerd en gaat er ook met halfvasten een jaarlijkse stoet uit. Tientallen carnavalsverenigingen uit Halle en (ver) daarbuiten nemen hieraan deel. Zonder twijfel kan je carnaval de belangrijkste Halse traditie noemen, zeker als het op aantallen deelnemers aankomt. Het is een driedaags gebeuren met als hoogtepunten het *brouwen* van Prins carnaval op zaterdag, de praalstoet op zondag en de prijsuitreiking, het *monstervuurwerk* en de *verbranding van carnaval* op maandag. Diverse activiteiten, zoals *Halle op losse schroeven* en de verkiezing van het Prinsenvaar, vormen de prelude op het hoogtepunt met halfvasten. Jaarlijks zorgen de meer dan dertig carnavalsverenigingen en vriendenkringen, samen met de Halse carnavalsgemeenschap en organisator *Halattraction*, voor een spetterend carnavalsfeest dat door duizenden kijklustigen en deelnemers van over het hele land fel gesmaakt wordt!

→ www.halattraction.be

© Timie Drievetter

TRADITIE VAN DE TOEKOMST?

Zet de familie Goeman een nieuwe sporttraditie in gang? Sommige tradities zijn oud en andere zijn veel jonger. Sinds oktober 2015 is Halle een wedstrijdparcours voor de **BMX-sport** (of fietscross) én sportclub rijker: **BMX Halle**. De BMX-sport is sinds 2008 een olympische discipline, maar ze kan al vanaf de prille leeftijd van vijf jaar beoefend worden. Het officiële wedstrijdparcours op het Kruisveld (het eerste in de streek) is 300 meter lang, met een startplateau op 4 meter hoogte. Bij wedstrijden is het de bedoeling als eerste van maximaal acht deelnemers de finish te halen. Het BMX-seizoen loopt van 1 maart tot 15 oktober.

© Alex Goeman

De club neemt het beheer en toezicht van het terrein op zich. Ze verwelkomt niet alleen vergunninghouders, maar ook recreanten die deze intensieve sport willen uitproberen. Daartoe stelt zij gratis helmen en fietsen ter beschikking van wie het parcours wil huren. Op de Halse piste kan je zowel jongeren als ouders zien fietsen. Het ledenaantal zelf is tussen oktober 2015 en augustus 2016 al gestegen van 9 naar 29 leden. De club wordt geleid door voorzitter Alex Goeman. Hij is meervoudig Belgisch kampioen en werd in 1984 zelfs wereldkampioen. Zijn zonen Svendsen (19 jaar), en Gerben (14 jaar), hebben eveneens de BMX-microbe te pakken en kunnen nu op hun eigen piste racen. Liggen hier nieuwe titels in het verschiet?! → www.facebook.com/Bmx-Halle-608153462646159/

FIER OP WAT ZIJ DOEN

- Halle is de thuis van enkele opmerkelijke reuzen. De bekendste is zeker reus *Vaantjesboer*, die in 1958 het levenslicht zag. Vaantjesboer zit op een bierton waaruit het donkere Duivelsbier, gebrouwen volgens een traditioneel Hals recept, getapt wordt. Verder draagt hij een gevlochten mand, een grote *krot* (een hard soort karamel) en een halssnoer van mastellen. Ook houdt hij een bedevaartvaantje in de hand. Zoals het een echte heer uit de *belle époque* betaamt, heeft hij een buishoed op. Zo verpersoonlijkt één reus heel wat tradities en producten waar Halle gekend voor was of is. Andere reuzen zijn *Romeo Vandienstienweg*, *Juliette Vandecommerce* en hun dochter *Rooske*. Zij waren decennialang de hoofdfiguren van de feesten van de *Stienweg* (nu Basiliekstraat). Romeo en Juliette dateren uit het midden van de jaren 1930 en zijn bijgevolg de oudste reuzen van Halle. Hun dochter Rooske werd in de jaren '60 geboren. *Reus Parapluk* is de jongste van de bende. Hij werd geboren op 4 september 2011 als verpersoonlijking van Jean-Baptiste Severs, alias Parapluk, een alom bekende Halse foorkramer die tot een geliefde volksfiguur uitgroeide.

Voor het verplaatsen van de reuzen is er uiteraard een groep reuzendragers nodig: de Halse vereniging *Confrérie van de Vaantjesboer*. De reuzen en hun dragers worden steeds door de muziekkapel van de Vaantjesboer begeleid. De traditie wil ook dat Prins Carnaval *gebrouwen* wordt uit de ton van de Vaantjesboer bij het begin van het Halfvastencarnaval.

→ www.vaantjesboer.be

- Halle kent verscheidene toneelgroepen en toneelkringen, waarvan er twee het predicaat 'Koninklijke' mogen dragen. De bekendste daarvan is wellicht *Volharding*, opgericht in 1909. Van plechtig drama ging het over muziektheater, commedia dell'arte en cabaret naar de betere komedie. Volharding bespeelt vele genres en schuwt ook het dialect niet. De toneelgroep wil theater maken

voor de mensen van Halle, maar wil ook iedereen laten genieten. De groep telt een 40-tal leden. Jaarlijks staan er twee producties op het programma, goed voor 7 à 8 voorstellingen, met een publieke belangstelling die varieert tussen de 600 en de 1200 toeschouwers. Volharding weet ook de jeugd te overtuigen en ondergaat momenteel een gunstige verjongingskuur. Ga een keertje kijken, het is de moeite waard!

→ ktvolharding.org

- De Sint-Martinuskerk van Halle doet al sinds de 16de eeuw beroep op muzikanten om de vieringen op te luisteren. Deze groep kreeg de benaming 'het kerkorkest'. Om opvoeringen buiten de kerk te verzorgen, begonnen een aantal leden andere instrumenten te bespelen en zo groeide er een nieuwe vereniging: de Harmonie. De *Halse Harmonie* bestaat al meer dan 225 jaar! Ze heeft al vele historische momenten opgeluisterd. Zo nam zij bijvoorbeeld deel aan een optocht tegen het Oostenrijkse bewindvoerders op 18 juli 1790 in Bergen (Mons) en enkele dagen later in Brussel. En bij de doortocht van Willem I, tsaar Alexander I van Rusland en prins Willem van Oranje in mei 1815, ter voorbereiding van de Slag van Waterloo, zorgde het muziekkorps voor een muzikale ontvangst. Met het opstellen van eigen statuten en reglementen in 1823 en 1833 wilde de Harmonie een zelfstandigere koers varen, los van het kerkorkest. In 1836 koos zij ook een nieuwe naam: de *Société d' Harmonie de Sainte Cécile*, of *Koninklijke Harmonie Sinte-Cecilia*. Het bekendste lid was ongetwijfeld de wereldberoemde Halse cellist en componist, Adrien-François Servais (1807-1866), die er *directeur de la musique* was en nadien erevoorzitter. Andere eerbiedwaardige Halse muziekverenigingen met een lange geschiedenis zijn de *Koninklijke Koormaatschappij Roland de Lattre* (uit 1842) en de *Koninklijke Koorkring Sint-Gregorius* (uit 1843).

→ www.khhalle.be

© Confrérie van de Vaantjesboer

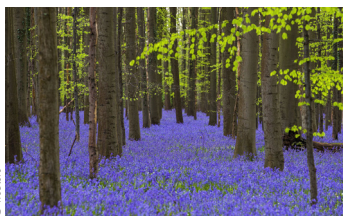
© Paul Vanbossuyt

Collectie den AST - Stadsarchief

KENMERKEND VOOR ONS LANDSCHAP

Onder natuurminnaars is Halle in binnen- en buitenland bekend omwille van zijn *Hallerbos*. Het is één van de grootste publiekstrekkingen uit de regio. Jaarlijks komen er duizenden mensen genieten van de prachtige natuur, vooral in de weken rond Pasen, wanneer miljoenen boshyacinten de bodem van het Hallerbos tot één reusachtig blauwpaars bloementapijt omtoveren.

© Reuters

Deze gebeurtenis heeft intussen ook aanleiding gegeven tot een nieuwe, sportieve traditie: de *hyacintenjogging* in Essenbeek. Dat is een jaarlijks terugkerende sportmanifestatie waar jong en oud telkens weer op de afspraak zijn. Ze kwam in 1981 tot stand onder impuls van de Halse sportlegende Eugène Allonsius, gewezen meervoudig Belgisch kampioen op de 5000 meter en toen trainer bij de atletiekclub *Olympic Essenbeek Halle*. De atletiekclub neemt al van in het begin de organisatie van deze prachtige sportmanifestatie op zich. → www.oeh.be/act/jogging

≈ TYPISCH STREEKGERECHT ≈

Ronde mastellen met deukje in het midden

Dit is de grote versie van de mastellen. Vooral tijdens hoogdagen van de bedevaart (mei, Pinksteren, de eerste zondag van september) werden deze versierd met een klein pleisteren beeldje van O.-L.-Vrouw van Halle (*patacon*). Vandaag de dag worden ze enkel nog op aanvraag gebakken. Suikerbakker Jan Springael beschikt nog over een gietvorm om O.-L.-Vrouwkes in suiker te maken.

© Jan Springael

Kleine mastellen in koljeikes (krans)

© Jan Springael

Een kleinere variant mastellen waarmee men *kranskens* of *koljeikes* vormt. Deze worden nog courant gebakken. De mastellen worden gemaakt van bloem, eieren, gist, suiker, boter en zout. Daarvan maakt men een klomp deeg, een *peule*, en daaruit worden de kleine broodjes gevormd. Die worden op hun zijkant op een plaat gelegd, waarna men ze laat gisten en langzaam, maar niet te hard, bakt. Het resultaat zijn krakende mastellen die makkelijk oplossen in melk, een aanrader. Echte snoepers snijden ze ook wel eens in twee en dompelen ze beboterd in een kopje gesuikerde anijs.

Met een naald en dikke, witte draad maakt men een krans van de mastellen. Over de benaming van de krans en het aantal broodjes lopen de meningen uiteen. Sommigen spreken van *peulekes* (bakker Libert Theuncens), anderen over *noveenkransen* (bakker Jan Springael). In dit laatste geval hangen er negen broodjes aan de draad, verwijzend naar de negen dagen van een noveen. Anderen beweren dan weer dat deze mastellen verwijzen naar de kanonballen in de basiliek.

MET WORTELS ... ELDERS!

Zeer talrijk zijn ze niet in de Halse gemeenschap, de inwoners van Boliviaanse afkomst, maar wel zeer actief. Het begon allemaal in 1989, toen Victor Ortega in België aankwam en samen met vier vrienden de zanggroep *Los amigos* vormde. Geleidelijk aan groeide daarnaast een dansgroep, die in 1990 een eerste maal deelnam aan het Halse carnaval met maskers van papiermaché. In 1997 ontstond de *vzw Pachamama* (Moeder Aarde) met de bedoeling de Boliviaanse culturele rijkdom te tonen, te participeren aan de cultuur in Vlaanderen en zich in de Halse gemeenschap te integreren. De Bolivianen doen dit vooral door de uitvoering van hun traditionele dansen. Zij nemen zowel deel aan het Halse carnaval als aan de Mariaprocessie, het Halse Cultuurfeest en het multiculturele feest. En ze treden even goed op in Brussel, Amsterdam, Düsseldorf als Berlijn. Jaarlijks organiseert de vzw een Boliviaans feest, waarbij men traditionele Boliviaanse gerechten kan proeven en van een dansspektakel kan genieten.

→ integratieraad-halle.be/LEDEN/pachamama%20bolivia.html

© Victor Ortega

ONS DORPSFEEST VROEGER EN NU

Mariaprocessie

De Mariaprocessie gaat om de twee jaar uit, op Pinksteren. Het is een evocatie van de geschiedenis van het bedevaartsoord Halle, van de vroegste nederzetting tijdens de kerstening tot de stad zoals we ze vandaag kennen. De Mariaprocesie is een exploit van de 19de-eeuwse romantiek, waarin de herinnering aan de grote feiten uit de vaderlandse geschiedenis centraal staat. De volgende editie is voorzien voor Pinksteren 2018. Omdat het volgend jaar precies 750 jaar geleden zal zijn dat het Mariabeeld aan de stad Halle geschonken werd, organiseren ze vanaf Pinksteren 2017 tot en met Pinksteren 2018 speciale jubelfeesten.

→ www.mariaprocesie.be

Sint-Veroonmars

Elk jaar, op Paasmaandag, trekt de Sint-Veroonmars door Lembeek en de omliggende gemeenten. Met deze Paasprocesie herdenkt Lembeek zijn patroonheilige, Sint-Veroon. Deze traditie bestaat al minstens 600 jaar. Gedurende het *ancien régime* hielden de bedevaart naar Sint-Veroon en de jaarlijkse omme-gang goed stand, maar in 1840 moest de Sint-Veroonprocesie nieuw leven in-

© Jos Maillard

Lembeek — Cavalerie du Courbe de Pannes
Lembeek — Retour uit den Stroot van Paschen
collectie Dirk Vandenplas

>>> lees verder op de volgende pagina >>>

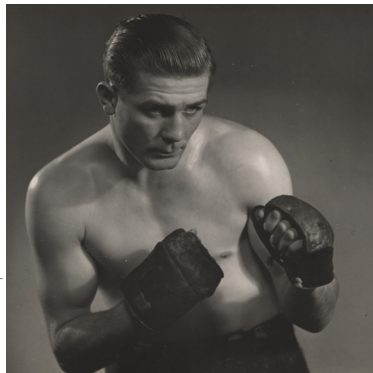
>>> vervolg van de vorige pagina >>>

geblazen worden. De laatste jaren is de Sint-Veronmars aan een ongeziene heropleving bezig. Elk jaar stappen ruim 1.000 bedevaarders mee achter het schrijn van Sint-Veron en hun aantal groeit gestaag.

Het zilveren reliekschrijn, met daarin de relieken van de heilige, wordt respectvol gedragen door de *Kasdragere*s, een tienkoppige keurgroep. Gedurende de achttien kilometer lange tocht worden zij vergezeld door vier militaire groeperingen (de *Soldatenclub Congo*, de *Carabiniers*, de *Cavalerie van Lembeek* en de *Etat-Major*), waarvan de deelnemers voor de gelegenheid uitgedost zijn met fraaie en kleurrijke militaire uniformen in 19de-eeuwse snit. De Sint-Veronmars is de enige gemilitariseerde stoet die Vlaanderen rijk is. Ze wordt daarom ook de Soldatenprocessie genoemd.

→ www.toerisme-halle.be/NL/249/361/Sint-Veronmars.html

ONZE LOKALE VOLKSSPORTKAMPIOENEN

collectie Luk Vandenhoeke

De grootste lokale sportkampioen is zonder twijfel Felix 'Tisj' Wouters (1915-1986). De jonge kareelbakker uit Lembeek bleek een groot bokstalant en groeide al snel uit tot een populaire sportvedette. In 1936 werd hij Europees kampioen bij de gewichtsklasse welters na winst tegen Len Sanders. Wouters verdedigde zijn titel verscheidene keren, o.m. tegen Eder en Locetelli, maar moest in 1938 in Milaan de duimen leggen tegen Saverio Turiello. De oorlog fruikte zijn internationale carrière, maar Wouters bleef actief als profbokser in België tijdens de Tweede Wereldoorlog. In Lembeek wordt de herinnering aan deze volkse sportheld erg gekoesterd.

collectie Luk Vandenhoeke

Een andere geliefde en volkse sportvedette was Jef(ke) Pé, wielrenner van 1912 tot 1927, prof van 1924 tot 1927. Hij werd geboren te Lembeek op 1 december 1891 en stierf te Halle op 31 oktober 1980. Hij nam als prof driemaal deel aan de Ronde van Frankrijk, maar moest telkens opgeven. In 1925 werd hij tweede in de Ronde van Vlaanderen. Voorts behaalde hij ritwinsten in de Ronde van België en van het Baskenland. In 1921 kwam hij in Halle aan de Bergense Poort wonen, waar hij nog jarenlang een fietswinkel annex café openhield. Veel winnen deed hij niet, maar dat maakte hem beslist niet minder sympathiek.

In Buizingen denkt men met onverholten trots terug aan de glorie dagen van Amis Réunion Buizingen. Deze kaatsploeg werd opgericht in het oorlogsjaar 1942, toen *Buizingen Center* en *Pelote Espoir* hun activiteiten stopten. Drie spelers van elke ploeg verenigden zich onder de naam *Les amis réunis*. Het bestuur van *AR Buizingen* nam de zaken professioneel aan en de ploeg promoveerde gestaag: in 1954 naar Provinciale Brabant, in 1965 naar Tweede Nationale, en in 1980 zelfs naar Eerste Nationale. Daar werden ze tot drie keer toe nationaal kampioen. In de jaren '80 en '90 wonnen ze ook negen keer de Beker van België en zelfs drie keer de Supercup! Legendarisch waren de derby's tussen Buizingen en Tollembeek, wedstrijden die zoveel ophef veroorzaakten dat ze zelfs de toenmalige BRT-uitzendingen haalden. De grote bezieler van *AR Buizingen* was Georges Vanhasselt, die als voorzitter zijn club naar de hoogste regionen van het kaatsen stuwde. Die eer deelt hij met zijn zoon Marc, die als kapitein van *AR Buizingen* wel vijf keer de *Gouden Hanschoen* won, de hoogste eer die een kaatser te beurt kan vallen! Helaas is *AR Buizingen* intussen uit de hoofdmacht verdwenen, net als aartsrivaal Tollembeek overigens.

→ www.arbuizingen.be

ZO ZINGEN WIJ

Hét lijflied van de Hallenaar is 'De vaantjesboer' (*Vontjesboer*), uiteraard gezongen in het Halse dialect. Het lied verwijst naar de gewijde *vaantjes* (driehoekige papieren vlaggetjes op een stokje), die het miraculeuze beeld van de Zwarte Madonna aangeraakt hadden. Sinds de 17de eeuw werden deze massaal aan de man gebracht als bewijs van een geslaagde bedevaart naar Halle, een traditie die stand hield tot in de 20ste eeuw. Vandaar ook de bijnaam van de Hallenaren: 'vaantjesboeren'.

DE VAANTJESBOER

*In Halle oen de Zenne
Doe woensj nog e goe ras [bis]
Dat zen nog van dei echte
Van dei zonder ambras*

Refrein:

*Boore mè e vontje
Wille weile altijd zijn
Boore mè e vontje
Zulle weile zijn*

*Want in ons bloed es deuveld
Des deuveld in ons bloed [bis]
Den deuveld doet ons zingen
Den deuveld doet ons goed*

*We speule onze lever
Mé lambik of mé wijn [bis]
D'as goed voe d'eksteroege
D'as goed voe het flessijn*

*As het begintj te vreeze
Deen zal het wincher zijn [bis]
We zelle e pinche drinke
Oemdat 't zoo doechel zijn*

*En as me zulle steurve
Deen zelle me duud zijn [bis]
Deen goen me noe den heimel
't Kan doe nog beter zijn*

*Want doe in daanen hemel
Woe da weile goen zijn [bis]
Doe koench acht dooge drinke
Zonder ich zeek te zijn*

*Doe zijn oek gien harloges
Wa zal da plezant zijn [bis]
Deen meude blijve plekke
De vraa zal ni koet zijn*

*Moe as me zelle doed zijn
Deen es ons gat tog koud [bis]
Lotch ons e pintsje drinke
Het es voe ons gebroud*

*Lotch ons e pintsje drinke
Het es voe ons gebroud [bis]
Want binnen honderd jorkes
Deen es 't en andere sout*

FIER OP HOE ZIJ TRADITIES DOORGEVEN

1. Eén van de bekendste, en tevens de oudste nog bestaande **carnavalvereniging**, is die van **De Boerkes**. De groep werd in 1965 boven de doopvont gehouden en blies dus al meer dan 50 kaarsjes uit. Inmiddels is de vereniging een traditie op zich geworden die al verscheidene Prinsen en Prinsessen aanleverde. Van in het begin werd de vereniging gekenmerkt door een opvallend familiale sfeer. **De Boerkes** bestaan niet enkel uit losse individuen. Hele gezinnen maken er deel van uit: vaders, moeders, zonen en dochters samen en zelfs de grootouders erbij. Momenteel telt de vereniging net geen veertig leden, waarvan de oudste 68 jaar en de jongste 10 jaar is. Allen tesamen werken ze – elk jaar opnieuw – aan hun nieuwe praalwagen en hun prachtige kostuums. Zo wordt de carnavalmicrobe van de ene aan de volgende generatie doorgegeven. → hkvdeboerkes.be
2. Hoeder en promotor van de reuzentraditie in Halle én Vlaanderen is **Johan Vencken**. Johan is voorzitter van de vereniging **Reuzen in Vlaanderen** die de reuzencultuur in Vlaanderen en Brussel promoot en wil bevorderen. Een van de acties van de vereniging is het organiseren van reuzenbijeenkomsten. Binnen de Halse vereniging **Confrérie van de Vaantjesboer** vervult hij diezelfde rol op lokaal niveau. Johan publiceerde reeds over de Mariadevotie, carnaval en de Vaantjesboer in Halle, zijn thuisstad. Hij draagt immaterieel erfgoed dus hoog in het vaandel. → www.reuzeninvlaanderen.be
3. Eén van de drijvende krachten achter de Koninklijke Harmonie Sinte-Cecilia, en haar bekendste gezicht, is **Peter François**. Peter is de archivaris van de vereniging en actief lid sinds 1997. Als conservator van het Halse Streekmuseum **den AST** waakt hij erover dat de collecties van de familie Servais en van de Halse muziekverenigingen in de best mogelijke omstandigheden bewaard worden. Zo heeft het volledige archief van de Harmonie sinds augustus 2016 een onderkomen in **den Ast** gevonden. Peter schreef al tal van publicaties over de beroemde cellist Adrien-François Servais, waaronder **Servais, fils de l'harmonie!** over de relatie tussen Harmonie Sinte-Cecilia en de familie Servais. Om leven en werk van Servais levend en onder de aandacht te houden, richtte Peter in 2003 de v.z.w. Servais op. De vzw programmeert geregeld celloconcerten met muziek van Servais. Zo zet Peter het werk van de Harmonie een stukje verder. → www.khalle.be & www.servais-vzw.org

© en archief Yves Lerinckx

© Johan Vencken

© Peter François

ACTIEVE VERENIGINGEN MET WORTELS IN HET VERLEDEN:

Alle verenigingsleven in Groot Halle exhaustief doorlichten op immaterieel erfgoed is zo goed als onbegonnen werk. Groot Halle kent immers een zeer rijk verenigingsleven. Zo telt de Halse Cultuurraad 43 sportverenigingen, 96 cultuurverenigingen, 12 jeugdverenigingen, 21 sociale verenigingen, 3 carnavalverenigingen, 11 seniorenverenigingen en 10 milieuverenigingen. En dit zijn dus enkel de officieel geregistreerde verenigingen, in feite zijn het er veel meer. Het aantal carnavalverenigingen ligt bijvoorbeeld aanzienlijk (tot tien keer) hoger. Vele daarvan hebben wortels in het (verre) verleden. Dertien verenigingen voeren het predicaat 'Koninklijke'.

DIT VERHAAL KENT IEDEREEN

In de Sint-Martinuskerk van Halle wordt als gezegd de miraculeuze **Zwarte Madonna** aanbeden. Over de reden van haar zwarte uitzicht gaat de volgende apocriefe **legende**:

In juni 1489 bestookten de kanonnen van de opstandige Filips van Kleef gedurende vier dagen de muren van het omwalde Halle. Halle was namelijk trouw gebleven aan de souverain, aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk, weduwnaar van Maria van Bourgondië en betwist regent over de Lage Landen. Gedurende dit bombardement kwamen niet minder dan 470 stenen en ijzeren kanonballen op de Zennestad terecht. Toch viel de stad niet, dankzij de miraculeuze tussenkomst van Onze-Lieve-Vrouw van Halle. Zij verscheen op de stadswallen en ving de kanonballen op in haar mantel (een 'rock' van Spaanse snit). Toen de Hallenaren na afloop van het beleg naar de kerk snelden om de schade op te meten, zagen ze dat het heiligdom onbeschadigd was gebleven. In de schoot van Onze-Lieve-Vrouw lagen de kanonballen netjes opgestapeld, maar ten gevolge van de kruitdampen van de kanonnen was het beeld helemaal zwart geworden.

Wanneer deze legende ontstaan is, is niet geweten. De oudste versie dateert van meer dan drie eeuwen na de beschieting. Ze is te lezen in een 'Nieuw liedeken tot lof van O.L.Vrouwe van Halle', dat zich in de universiteitsbibliotheek van Gent bevindt, en dat ten vroegste in 1816 gedrukt werd. Een aantal kanonballen van de beschieting door de troepen van Filips van Kleef is vandaag nog te bezichtigen in een nis onder de westertoren van de kerk. Ook hieraan heeft zich een hardnekkige apocriefe legende gehecht: het precieze aantal ervan zou zagezegd niet te achterhalen zijn omdat je bij elke telling op een ander getal uitkomt. Nochtans liggen er exact 32.

→ www.sintmartinusbasiliek.be/nl/de-basiliek

DE OUDSTE TRADITIE

De Weg-Om is een bidprocessie van ongeveer vijf kilometer die begint en eindigt aan de basiliek. Gedurende een uur of drie wordt het genadebeeld van Onze-Lieve-Vrouw langs de vele tientallen kapelletjes in en buiten de stad rondgedragen. Ondertussen zingen de gelovigen, die in haar kielzog volgen, het *Ave Maria*; herhalen ze het *Wees-gegroet-Maria* als was het een mantra; of contempleren ze de *bliscappen van Maria* tijdens de lange, plechtige stiltes tussen de gebeden in. Vroeger waren deze gelovigen met duizenden (waaronder de diverse broederschapen van over heel het land). Nu halen ze geen honderd deelnemers meer.

© Jürgen Van der Meert

Vroeger ging de processie uit op het feest van Maria's geboorte (de zondag vóór 8 september, *Kermis 't Halle*), sinds 1870 op de eerste zondag van oktober (al doen ook in de meimaand

sommige bedevaarders – individueel of in kleine groepjes – nog de Weg-Om). Vroeger werd het echte wonderbeeld rondgedragen, nu een replica.

Fier op ... mijn heemkundige kring: een gesprek met de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van Halle (KGOKH).

© Willy Beraert

Bij welk niet-tastbaar erfgoed speelt de heemkundige kring zelf een actieve rol en wat houdt die rol in?

De KGOKH is een atypische heemkundige kring. We bestaan al bijna een eeuw (opgericht in 1922) en ons werkingsgebied omvat ook een middeleeuwse stad van bescheiden grootte. We zijn opgericht als een geschiedkundig studiegenootschap met veel aandacht voor het (onroerende en roerende) materieel erfgoed. Een voorbeeld hiervan is het Halse Streekmuseum – nu gehuisvest in *den AST* – dat ontstaan is uit de werking van de KGOKH. De nadruk binnen onze vereniging ligt hoofdzakelijk op historisch onderzoek en minder op heemkunde. Niettemin zijn wij als vereniging ook zeer bekommerd om de plaatselijke culturele tradities.

Het immaterieel cultureel erfgoed (ICE) in Halle is bijzonder rijk en levenskrachtig en behoeft nauwelijks actieve ondersteuning door de KGOKH. Vele bestuursleden participeren wel actief aan dit niet-tastbaar erfgoed, maar op individuele basis. Ze nemen vooral deel aan de Mariaprocessie (Halle), de Sint-Veroonprocessie (Lembeek) en het carnaval (Halle). Bovendien telt de KGOKH meer

dan 400 betalende leden, van wie er velen zeer actief (ge-weest) zijn in het plaatselijke verenigingsleven.

Als vereniging hebben wij recent nog geijverd om opnieuw muziekkuitvoeringen te brengen op de Halse beiaard. De KGOKH zal die ook sponsoren. Het klokkentorenmuseum van Halle bezit de grootste verzameling historische klokken uit de Nederlanden, representatief voor het klokkengieten over de hele ontstaansperiode van de beiaard als instrument (1300-1559), die nog steeds bespeelbaar zijn én geïntegreerd in een functionerende beiaard.

De KGOKH besteedt geregeld aandacht aan het ICE van de gemeente d.m.v. artikels in *Hallensia* over de oorsprong en de ontwikkeling van diverse elementen uit de plaatselijke religieuze, ambachtelijke en feestelijke cultuur. Speciale aandacht krijgen het dialect en de volkse toenamen, bierbrouwen (geuze en kriek), carnaval, Halse reuzen, de bedevaart naar Halle, de Weg-Om, de Mariaprocessie en de Sint-Veroonprocessie. Ook tijdens de door ons georganiseerde wandelingen en tentoonstellingen proberen we de deelnemers/bezoekers te wijzen op het niet-tastbare aspect van de Halse geschiedenis.

Wat is volgens u de rol van een heemkundige kring inzake het voortbestaan van immaterieel erfgoed in de regio?

Die rol is naar onze visie driedelig. Enerzijds 'waakhond spelen', bedreigingen van immaterieel erfgoed onderkennen en signaleren. Daarnaast zien we ook het vestigen van de aandacht op ICE als een rol. Dit voornamelijk door kennis te verspreiden over ICE via onze publicaties: de gedrukte tijdschriften *Hallensia* (driemaandelijks) en *Verhandelingen* (jaarlijks) en digitale tijdschriften *Hallensia Plus* en *(H)AL(L)Ert* (digitale nieuwsbrief). Tot slot zien we ook het mee in stand houden als een rol (het borgen). Dit doen we door ondersteuning en participatie.